

DRS. P.C.M. MOGET &
DRS. M. WEBER
NOC*NSF NEDERLAND

Project

“seksuele intimidatie in de sport”

DEEL 2

van

NOC*NSF

Nederland: 1996-2006

REGISTRATIESYSTEEM PLEGERS

Zoals eerder aangegeven is in de afgelopen jaren een aanzienlijk aantal instrumenten ontwikkeld dat de sport dient als het gaat om primaire preventie van seksuele intimidatie. Zoals uit het begin van dit artikel blijkt zijn er ook voorzieningen rondom opvang en ondersteuning bij incidenten in de vorm van een telefonisch meldpunt en de poule vertrouwenspersonen. Ook voor het tuchtrechtelijk sanctioneren van mensen die binnen de sport over de scheef gaan zijn richtlijnen aanwezig, terwijl begin vorig jaar tevens binnen het Instituut voor sportrechtspraak een kamer geïnstalleerd is dat incidenten binnen de sport behandelt. Elke bond kan tegen betaling (deel)lid worden van het Instituut (of een of meerdere kamers ervan) en klachten omtrent seksuele intimidatie hier laten behandelen.

Heden ten dagen is echter de discussie ontstaan rondom hetgeen we kunnen vangen onder het begrip “secundaire preventie”: het voorkomen dat een incident zich herhaalt, de problematiek van de recidivering. In de loop der jaren is in de sportpraktijk gebleken dat veel verenigingen incidenten binnen de eigen gele-

deren ‘oplossen’. In veel van de meer ernstige gevallen betekent dit dat de beschuldigde - wanneer schuldig bevonden - zijn werkzaamheden binnen de vereniging stopt of moet stoppen. Het indienen van een klacht of het melden van een dergelijk incident bij de bond dan wel het doen van aangifte bij de politie blijft dan vaak achterwege. In het merendeel van deze incidenten is de beschuldigde een begeleider. Door het feit dat zaken binnen de eigen organisatie worden gehouden is het mogelijk dat begeleiders vervolgens zonder meer bij een ander vereniging weer aan de slag kunnen onder dezelfde condities. Ook als het gaat om incidenten waarbij sprake is van strafbare vormen van seksuele intimidatie (aandrang, verkrachting) en of misbruik zijn dergelijke praktijken al meerdere malen geconstateerd. Maar ook wanneer een vereniging of bond als sanctionering, ten gevolge van het zich schuldig maken aan seksueel intimiderend gedrag, een trainer, coach of begeleider (tijdelijk) schorst of royeert, blijkt meerdere malen dit de desbetreffende persoon niet te weerhouden zijn heil te zoeken in een andere tak van sport, om vervolgens in deze sport opnieuw in de fout te gaan.

Om deze problematiek tegen te gaan is binnen de sport de discussie ontstaan over het aanleggen van een registratiesysteem voor plegers van seksuele intimidatie, een zogenaamde zwarte lijst. NOC*NSF hanteert tot op heden niet een dergelijk registratiesysteem, maar ondersteunt op aanvraag wel de eigen initiatieven van bonden een dergelijke lijst aan te leggen. Elke sportbond kan een eigen lijst aanleggen, mits deze is aangemeld en goedgekeurd bij het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Echter het fenomeen dat een pleger zich niet alleen binnen de gelederen van een tak van sport beweegt maar eveneens buiten de grenzen van deze sport, maakt het centraal registreren van plegers een issue om bij stil te staan. In totaal 15 bonden verzochten NOC*NSF een dergelijk registratiesysteem, sporttakoverstijgend, centraal te realiseren. Sinds het najaar 2005 buigt een werkgroep zich over de juridische en praktische (on)mogelijkheden. Momenteel zijn alle bij NOC*NSF aangesloten bonden achter het initiatief van het aanleggen van een dergelijk systeem gaan staan. Het overgaan tot een zo’n zwaar instrument ter bestrijding van recidivering brengt andere

praktische consequenties met zich mee, zoals eenduidigheid in beleid en klachtenprocedures binnen sportorganisaties en het al dan niet instellen van een meldplicht.

➤ ETHIEK EN SEKSUELE INTIMIDATIE

Wat heeft het project zoals dat in Nederland gestalte heeft gekregen, met ethiek te maken? Het ging er toch om een sociaal veilige sportomgeving te creëren, vrij van seksuele intimidatie en het ging toch niet om een ethische exercitie? Hoe zijn deze vragen te beantwoorden? Daartoe moeten we eerst iets naders zeggen over ethiek en vervolgens een aantal belangrijke kenmerken van het project ethisch de maat nemen.

Het object van de ethiek is de mens in z'n gedrag ten opzichte van zichzelf, de ander en de natuur. Als het morele vraagstuk gaat over de vraag wat goed gedrag is voor een samenleving en voor het welzijn van haar leden, dan is ethiek de systematische verkenning van moraal op morele vraagstukken die verband houden met dat gedrag. Moraal houdt zich bezig met essentiële gedragsregels die als normen werken voor wat geboden en verboden is, met morele waarden zoals rechtvaardigheid en veiligheid, en ten slotte met deugden zoals wijsheid, moed. Het draait daarbij uiteindelijk altijd om een oordeel. Seksuele intimidatie kan benaderd worden als een moreel vraagstuk, waarbij het eveneens gaat om een oordeel, om een moreel waardeoordeel om precies te zijn.

Binnen het gebied van morele waardeoordelen treffen we drie benaderingen aan, die het accent leggen op:

- de intentie van de handelende persoon (gezindheidsethiek)
- de handeling zelf (deontologische ethiek)
- de gevolgen van de handeling (teleologische ethiek)

In de gezindheidsethiek wordt een waardeoordeel gegeven over de intentie waarmee iemand iets doet en wordt niet gelet op de gevolgen ervan en wordt ook niet de vraag

gesteld of het getoonde gedrag juist of onjuist is. Volgens de deontologische ethiek (van het Griekse woord "deon", dat "plicht" betekent) wordt de handeling beoordeeld aan de hand van een norm, gebod, plicht of regel. De vraag wordt dan gesteld of de handeling al dan niet de norm, regel etc. overtrad. Naar intentie of gevolgen wordt strikt genomen niet gekeken. Volgens de oordeelsvorming via de teleologische ethiek ten slotte kan een handeling goed of fout zijn al naar gelang het doel dat het dient. Is dat doel goed voor samenleving en haar leden, dan is daarmee het oordeel over de handeling positief, en vice versa. Over de intentie en de handeling zelf wordt daarbij niet geoordeeld.

Met deze opvatting over ethiek, waarover om het doel van deze lezing te dienen niet verder wordt uitgeweid, kunnen nu de vragen die aan het begin van deze paragraaf werden gesteld worden opgepakt en worden gericht op een paar opvallende kenmerken van het project. Achtereenvolgens zal hierna worden gezien in hoeverre de reactie van de sportwereld op het incident in 1996 als ethisch kan worden opgevat, en in hoeverre de uitgangspunten van het project vanuit ethisch perspectief kunnen worden beoordeeld.

DE REACTIE VAN DE SPORTWERELD: ETHISCH OF COMMERCIEEL?

Vanuit het perspectief van de ethiek, kan de vraag worden gesteld wat de echte motieven waren achter het

standpunt dat de sportwereld in 1996 innam naar aanleiding van het incident en tot uitdrukking bracht in de gedragsregels. Er kan niet met zondermeer worden beweerd dat de echte motieven te herleiden zijn tot een of meer ethische principes. Eerder lijken de gedragsregels een compromis tussen allerlei belangen, waaronder morele opvattingen. Hoewel in de verantwoording die de sportwereld uitte, zeker de morele afkeuring van het gedrag van de trainer doorklonk, speelden er meer belangen voor de sportwereld, zoals het behoud van leden, risico van subsidieverlies en verlies van positief imago.

Maar wat is er op tegen als de drijfveer om gedragsregels op te stellen niet strikt een morele basis had? Het hoeft in ieder geval geen beletsel te vormen om in een later stadium verdere ontwikkelingen vanuit een duidelijker en/of zuiverder ethisch standpunt gestalte te geven. Het is echter de vraag of een dergelijk streven naar ethische zuiverheid realistisch is, gegeven de veelheid van belangen die de grondslag kunnen zijn van een maatregel die zich -al dan niet door toeval- goed verhoudt met een ethisch perspectief. Met andere woorden is het de vraag of het van belang is een beleidsontwikkeling te baseren op een zuiver ethisch uitgangspunt, indien men meer succes zou kunnen hebben door (ook) gebruik te maken van belangen en krachten die weliswaar ten principale niets te maken hebben met ethische afkeuring van seksuele

intimidatie, of -breder- van sociale veiligheid, maar die haar wel tot een succes kunnen maken. Eerder is het van belang om naast de commerciële drijfveren de ethische overwegingen een vaste en expliciete plaats te geven in de programmering en feitelijke uitwerking van het beleid tegen seksuele intimidatie. Dit laatste is, zoals we hieronder kort zullen toelichten, gebeurd.

DE BASIS EN DE CONCRETE UITWERKING VAN HET PROJECT: HOE ETHISCH ZIJN ZE?

Analysen we de uitgangspunten en producten van het project seksuele intimidatie in de sport, dan kan gesteld worden dat alle drie vormen van moreel oordelen erin zijn verwerkt. Ten eerste wordt de intentie van de handelende persoon afgekeurd die de sportomgeving onveilig maakt met gedrag dat valt onder seksuele intimidatie. Dit is een moreel waardeoordeel vanuit gezindheidsethiek. Vanuit het project wordt sterk de nadruk gelegd op het weren van mensen uit de sport met een criminele intentie. Deze intentie staat haaks op een veilige sportomgeving en is dus slecht voor het welzijn van het individu. Ten tweede wordt door het project nadrukkelijk gewaarschuwd voor de negatieve gevolgen van seksuele intimidatie. Daarmee is het project ook gebaseerd op teleologische ethiek. Er is veel onderzoek gedaan (buiten de sport) naar de gevolgen die seksuele intimidatie heeft voor het leven van de slachtoffers, gevolgen zowel op de

korte als op de lange termijn. Zonder daar hier op in te gaan, kan gesteld worden dat deze gevolgen zeer ingrijpend zijn voor de persoonlijke en sociale ontwikkeling van het slachtoffer. Het onderzoek ernaar verschaft een wetenschappelijk onderbouwde basis om seksuele intimidatie (ook) moreel te veroordelen. Deze veroordeling legt de nadruk op de gevolgen van een handeling en is daarom op te vatten als een uitingsvorm van teleologische ethiek. Eveneens wordt de houding van personen in de omgeving rond de sporter afgekeurd wanneer deze niet is gericht op het leveren van een bijdrage aan een veilige sportomgeving, er onterecht van uitgaande dat seksuele intimidatie een probleem tussen slachtoffer en dader is. Het project stimuleert sterk het verantwoordelijkheidsgevoel van alle participanten in de sport om zich bewust en actief bezig te houden met preventie, signalering en bespreekbaar maken van seksuele intimidatie in de sport. De nadruk leggen op dit streven is een uitingsvorm van deontologische ethiek.

De geformuleerde gedragsregels uit 1996 ten slotte, zijn een duidelijk voorbeeld van deontologische ethiek: de gedragsregels fungeren als voorschrift voor het gedrag van alle begeleiders binnen de sport en overtredingen ervan worden bestraft.

De conclusie op basis van deze enkele voorbeelden is, dat het project de drie verschillende vormen van ethisch oordelen in haar benadering van seksuele intimidatie heeft verwerkt. Zowel de intentie, het gedrag zelf, alsmede de gevolgen ervan krijgen een plaats in de benaderingswijze en aanpak van het probleem. En hoewel het hier maar een zeer eenvoudige en beperkte scan betrof, meer als voorbeeld bedoeld, zal een uitvoeriger onderzoek naar ethische grondslagen toch geen ander beeld opleveren. Wij zijn van mening dat deze gelijktijdige toepassing van de drie verschillende vormen van ethisch oordelen de noodzakelijke brede ethische basis aan het project geeft, nodig om te overleven in de belangenstrijd met minder ethische

uitgangspunten zoals ledenbehoud en imago, waarvan evengoed de zinnigheid is in te zien en die daardoor ook bestaansrecht hebben.

➤ REFERENTIES EN GEBRUIKTE LITERATUUR

- Sexual assault perpetration by college men: the role of alcohol, misperception of sexual intent, and sexual beliefs and experiences. Abbey, A.A., McAuslan, P., & Ross, L.T., 1998. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 17, 167-195.
- Evaluatie sportief beleid tegen seksuele intimidatie 1996-1999 Caroline van Lindert, 's-Hertogenbosch, september 1999 NOC*NSF publicatienummer 468 Diopter - Janssens & Van Bottenburg bv
- 'De weerbare sporter' 2002-2005, Meerjarenplan preventie seksuele intimidatie en aangrenzende vormen van machtsmisbruik in de sport. Drs. P.C.M. Moget, Arnhem, 2002. NOC*NSF, Interne publicatie.
- Notitie registraties en meldplicht seksuele intimidatie in de sport, Drs. P.C.M. Moget en drs. M. Weber, Arnhem 2005 NOC*NSF, Interne publicatie
- Rape scripts and rape acknowledgment. Kahn, A.S., Mathie, V.A., & Torgler, C., 1994. *Psychology of Women Quarterly*, 18, 53-66.
- Social psychological issues in the study of rape. Krahe, B., 1991. In W. Stroebe & M. Hewstone (Eds.), *European review of social psychology* (Vol. 2, pp. 279-309). Chichester: Wiley.
- The Social Psychology of Aggression. Krahe, B., 2001. Psychology Press Ltd., UK.

Trefwoorden: jeugdsport, seksueel misbruik, begeleiding, ethiek, waarden, preventiebeleid, gedragsregels